

Tillhör § 3, bilaga A2

Fastighetsnämnden
2007-08-27

Ärende: 3

Projektet att revidera miljöprogrammet och ta fram ett nytt miljöprogram för Stockholms stad som ska gälla från 2007. Svar på remiss från kommunstyrelsen.

Martin Michel (mp)

Förslag till beslut

Att delvis godkänna förvaltningens förslag

Reservation

Utöver förvaltningens förslag vill vi anföra följande:

Ett hållbart samhälle ska inte tära på jordens resurser. Det handlar om rättvisa mellan vår generation och de kommande. En progressiv miljöpolitik är en förutsättning för ett modernt välfärdssamhälle som varsamt vårdar och nyttjar naturens resurser. Det kräver samverkan på internationell och nationell nivå såväl som på regional och lokal nivå, ja individuell nivå.

Styrning och genomförande

Förslaget innebär att nämnder och styrelser enbart uppmanas att integrera sitt arbete med miljöprogrammet i ILS. Miljöförvaltningen har påtalat att det tydligare bör framgå att nämnderna/styrelserna har i uppdrag att genomföra de åtgärder som utpekats i programmet samt att någon bör ha uppdraget att följa upp programmet i sin helhet.

Det är otydligt vilken status programmet har gentemot övriga program och planer för staden och stadsdelarna. Det är också en brist att åtgärderna inte har kostnadsberäknats så att programmet kan följas av nödvändiga budgetmedel. Medel har ej budgeterats för genomförande. Inga kopplingar görs till FN's Agenda21-mål, ej heller till nationellt uppsatta miljömål eller till EU's miljömål. Inte heller ISA är kopplat till miljöarbetet vilket borde vara en självklarhet. Vad gäller staden som helhet har den nuvarande politiska majoriteten halverat Miljöförvaltningens budgeten vilket ytterligare försvårar genomförande och uppföljning samt tagit bort Agenda21-samordnarna från stadsdelsförvaltningarna i hela staden.

I stora företag talar man om SHE (engelskt begrepp för safty, health and environment) vilket betyder Säkerhet, Hälsa och Miljö. Dessa sakområden hänger samman och ska ses ur ett helhetsperspektiv. Säkerhet, hälsa och miljöfrågor ska genomsyra hela kontorets arbete och vara högt prioriterat. Miljösamordnaren med sin kompetens skall därför sitta i kontorsledningen. Moderaterna säger sig ha nära samarbete med näringslivet. Det är därför märkligt att man inte känner till detta viktiga område och synsätt.

I förslaget saknas åtgärder för att kommunicera programmet utöver ILS (integrerat ledningssystem). Extern kommunikation är en viktig del för att motivera så väl interna som externa aktörer och den befintliga miljöbarometern som miljöförvaltningen sköter på webben har hittills använts väl för detta ändamål. Eftersom konsumentförvaltningen lagts ner och neddragningar har skett av Agenda 21-verksamheten och på miljöförvaltningen försvåras möjligheterna för kommunen att jobba aktivt med att verka för målen som riktar sig till medborgare och andra externa aktörer.

Miljöeffektiva transporter:

Delmål 1.3 bör preciseras till att trafikens utsläpp minskar så att miljökvalitetsnormerna klaras. Den faktaruta som finns om miljökvalitetsnormerna är missvisande eftersom inte de viktiga dygnsmedelvärdena som idag överskrids redovisas.

Ett ytterligare mål bör införas om att vägtrafiksystemets ytanspråk inte ska öka per capita. Detta mål fanns i miljöprogrammet 2002-2006 och syftar till att Stockholm inte ska gå mot en markanvändning där allt större yta krävs för transporter.

Staden skall upphandla entreprenörer med hög miljöprofil. De måste inte vara miljöcertifierade men skall vid kontroll kunna visa att de lever upp till det. Det handlar om miljövänlig teknik, minskade utsläpp, hushållning med vatten och material, maskiner som har lågt buller och små utsläpp, och personal med en god miljökunskap.

Målet 1.5 om andelen miljöfordon och andelen bränsle behöver omformuleras till ett siffersatt mål, som kan följas upp.

Gifffria varor och byggnader:

Delmålet för offentlig upphandling av ekologiska livsmedel är för lågt. Det bör sättas till 40%. Regeringen har fastslagit att offentlig upphandling av ekologiska livsmedel bör nå 25% redan 2010, i Stockholm kom flera stadsdelsnämnder upp över 15% redan 2006. Att välja konventionellt producerade livsmedel istället för ekologiska bidrar till en mängd miljöproblem, bl a övergödningen av Östersjön. Staden bör också verka för att krav- och rättvisemärkta varor i så stor utsträckning som möjligt inköps i de egna verksamheterna då dessa är producerade på ett miljövänligt sätt och på så sätt påverkar ekosystem och människors levnadsförhållanden och arbetsvillkor i andra delar av världen positivt.

Det behövs ett ytterligare mål om att verka för att andelen miljöanpassade varor och ekologiska livsmedel som säljs i Stockholm ökar. Staden kan göra mycket för att underlätta för miljöanpassad försäljning och på det viset även stärka miljöföretagen lokalt. Staden och stadsdelsförvaltningarna bör också i så stor utsträckning som möjligt inköpa närproducerade produkter för att minimera antalet transporter och transportsträckornas längd.

De kemiska föreningar som påtalas som viktiga att få bort från produkter bör kompletteras med bromerade flamskyddsmedel, DEHP, Triclosan och Perflourerade ämnen, som staden arbetat mot länge.

Det saknas krav på lägsta nivå när det gäller energiutsläpp och miljöpåverkan vid allt byggande, som tidigare utgjordes av programmet för miljöanpassat byggande. Det är nu borttaget som styrdokument. Vid all nybyggnation bör miljövänliga transportlösningar

tas med redan på planeringsstadiet, d v s att nya stadsdelar redan från början skall ha förutsättningar för att så gott som all persontransport kan ske med kollektiva färdmedel.

Mål 2.3 bör skärpas så att det istället handlar om att skapa en klimatneutral stadsdel, förslagsvis Norra Stationsområdet.

Hållbar energianvändning

Delmål 3.2 bör skärpas till att all el som staden köper ska vara miljömärkt, att mjuka upp skrivningen till 'bör' och tala om att 'om inte orimliga kostnader' gör målet otydligt för nämnder och styrelser att följa.

Delmålet 3.3 bör skärpas till 20% minskning av klimatgasutsläpp per capita. Detta för att säkerställa att Stockholm når nollutsläpp senast 2030. Det finns flera relativt enkla åtgärder som kan minska utsläppen redan under denna programperiod, t ex fossilfri fjärrvärme och individuell debitering för värme och varmvatten. Eftersom både energieffektivisering och utbyte till förnyelsebara källor kan användas för CO2-minskningar så är det mer rimligt att ha ett högre krav. Enbart ett stopp på koleldningen i Värtan (vilket är högst troligt innan 2011-12) skulle innebära flera % jämfört med idag.

Tydliga åtgärder saknas för att de krav på energideklarering och klassning ska följas.

Hållbar användning av mark och vatten

Delmål 4.1 bör preciseras så att 'bevara' tydligt innebär beslut om bevarande över tid, t ex som naturreservat el dyl.

Delmål 4.2 bör omformuleras till: exploatering av obebyggda mark- och vattenområden ska kompenseras så att likvärdiga ekologiska tjänster bevaras i närområdet, vilket är den formulering som fanns i miljöprogrammet 2002-2006)

Det behövs indikatorer som klart och tydligt visar hur mycket grönmark som försvinner i samband med exploateringsprojekt.

Miljöeffektiv avfallshantering

Det behövs ett nytt delmål om att staden ska verka för att 35% av matavfallet behandlas biologiskt (rötas, komposteras) vilket också är ett nationellt mål. Att radikalt öka insamlingen och rötningen av matavfall är både god kretsloppspolitik och ger välbehövligt tillskott till stadens biogasproduktion.

Delmål 5.1 bör precisera ett tydligt mål om att minska avfall från stadens verksamheter, 10% mindre per anställd är rimligt, vilket fanns med i det tidigare förslaget.

Sund inomhusmiljö

Den inledande texten stämmer väldigt dåligt överens med målen. Flera viktiga delmål saknas.

Delmål 6.2 bör omformuleras att gälla att andelen fastighetsägare med fungerande egenkontroll ökar. Då tar det bättre fasta på fastighetsägarnas roll och ger effektivare arbete för miljöförvaltningen som tillsynsmyndighet.

Ett nytt delmål gällande radon bör införas och formuleras så att minst 70% av de kommunala flerbostadshusen ska vara kontrollerade avseende radon (miljöförvaltningen

föreslår koppling till nationella mål och riktlinjer).

Delmålet att antalet Stockholmare som utsätts för starka magnetfält minskar, och som fanns i miljöprogrammet 2002-2006 bör läggas till förslaget till nytt program.

Det behövs ett mål om ventilationsanläggningar, t ex målet från det tidigare förslag till Miljöprogram: Stadens egna byggnader skall ha väl fungerande ventilationsanläggningar dimensionerade för verksamheten.

SUND UTOMHUSMILJÖ

Mer resurser måste avsättas för en sundare utemiljö i staden.

Staden har många anställda som arbetar i partihallarna, i stora arbetsområden typ slakthusområdet, Lunda, skolor, daghem och kontor i innerstaden m fl. Många av dessa fastigheter ligger i dammiga, bullriga och fula miljöer utan tillgång till dagsljus, frisk luft eller grönska. Många skolgårdar i staden är direkt ovärdiga så som trygga och kreativa lekmiljöer för våra barn. Många anställda har ingen eller små möjlighet att kunna ta sig ut under raster för att få en nypa frisk luft.

Personalen och deras kompetens är en viktig resurs för staden som arbetsgivare och för den service som staden tillhandahåller medborgarna. Skolmiljön som helhet är viktig för barnens trivsel och motivation att tillgodogöra sig kunskap och färdigheter inför vuxenlivet. Vi vet genom aktuell forskning att tillgång till vegetativ grönska påverkar oss på många sätt. Det förmår filtrera bort farliga partiklar och damm från luften. Det syresätter luften vi andas. Det bidrar till ett jämnare och behagligare klimat och det gör den fysiska stadsmiljön vackrare. Det skapar dynamik över årstiderna och utgör bo och mat för fåglar, djur och insekter omkring oss. Grönska i stadsmiljön är inte längre en fråga om lyx, grönskan är essentiell för hur vi fungerar som människor och sociala varelser.

KLIMATFÖRÄNDRINGAR OCH PEAK OIL

Välrenommerade klimatforskare menar att mänskligheten har mindre än åtta år på sig att vidta drastiska åtgärder för att hindra ytterligare höjningar av jordens medeltemperatur. Om mindre än åtta år kan denna ha höjts två grader jämfört med förindustriell tid. Efter denna punkt kan det bli sådana växelverknningar och förstärkningsprocesser i naturen så att utvecklingen skenar iväg bortom all möjlighet att reversera eller bromsa.

Naturkatastrofernas antal i form av jättelika stormar, orkaner o dyl ökar, jordbruk och livsmedelsproduktion kollapsar, världshaven höjs med flera meter p g a smältande polarisar, de stora skogarna avverkas mm. Det är alltså NU, innan tvågradersgränsen uppnåtts, som mänskligheten fortfarande har möjlighet att påverka utvecklingen och det börjar bli väldigt bråttom.

Oljeutvinningens höjdpunkt är redan nådd, även om de lärde inte är överens om exakt när detta skedde. Oljeutvinningen minskar successivt de kommande åren, tillgången på olja kommer därmed att minska, priserna för drivmedel och andra oljeprodukter går stadigt uppåt, konkurrensen hårdnar om de tillgångar som finns och krigsriskerna ökar i kampen för att få åtkomst över kvarvarande resurser.

Sverige har en världsledande ställning inom t ex miljöteknik. Stockholm har världens blickar på sig bl a efter det lyckade trängselskatteförsöket. Konjunkturen är strålande just nu och de offentliga skatteposterna fylls med skattepengar. Det är alltså hög tid att

ta krafttag och satsa mycket pengar och resurser för att så snabbt som möjligt göra Stockholm till en koldioxidneutral världshuvudstad där förnyelsebara energikällor och miljövänlig teknik gör oss oberoende av fossila bränslen och där invånarna huvudsakligen förflyttar sig med kollektiva färdmedel, med cykel och till fots. Förutom gynnsamma konsekvenser för miljön och folkhälsan skulle det göra Stockholm till något mycket mer än en prick på världskartan och bli gynna turistnäringen och affärslivet i regionen då vi skulle bli oerhört mycket mer uppmärksammade och få efterföljare och tjäna som föregångare och ett exempel för resten av världen. Att övergå till ett ekologiskt hållbart samhällssystem kommer att gynna den ekonomiska utvecklingen både på kort och lång sikt. Kunskaper, pengarna och resurserna finns men de politiska besluten saknas.

Det kräver att Stockholm som Sveriges största stad går före inom miljöpolitiken – för att utveckla Stockholm till en ekologiskt hållbar storstad. Särskilt i ett läge när det går bra för regionen och staden är det möjligt att ta ett reformsteg mot en ekologiskt hållbar storstad som förmår förena ekonomiskt hållbar tillväxt med social och ekologiskt hållbar utveckling. Tyvärr saknas det perspektivet helt i miljöprogrammet. Det miljöpolitiska programmet ska fungera som styrdokument och ska därför ange tydlig inriktning för att uppnå högt ställda mål på miljöområdet. Det miljöpolitiska programmet ska också ta ett helhetsgrepp kring inriktning och metoder hur målen ska kunna uppnås.

Miljöprogrammet bygger när det gäller ambitionsnivå i stort på det program som togs fram under föregående mandatperiod, med en rödgrön majoritet. Det säkerställer viss kontinuitet. I den borgerliga alliansens förslag saknas konkretion, tydlighet och ansvarsformuleringar när det gäller genomförandet. Det innebär att det nu aktuella miljöprogrammet uppvisar stora brister. I kombination med att de borgerliga partierna drastiskt minskat resurserna för miljöarbetet i staden blir därför miljöprogrammet nästan en karikatyr av ett miljöprogram.

Utgångspunkten för miljöprogrammet är att det inte finns något motsatsförhållande mellan hållbar tillväxt och ett modernt miljötänkande – vilket är bra. Men hur detta ska kunna genomföras i praktiken nämns inte i miljöprogrammet. Återigen saknas konkretion, helhetssyn och ansvarsformulering.

Hållbar utveckling kräver långsiktig planering och en helhetssyn - att kunna väga ihop många olika, ibland motstridiga, intressen som t.ex. planera och bygga bostäder, naturvård, möjlighet till företagsetablering, minskad hälsopåverkan från transporter, effektiv energianvändning och god ekonomi.

Det miljöpolitiska programmet bör anlägga ett strategiskt perspektiv som handlar om ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbart utveckling – dvs ett tydligt Agenda 21-baserat perspektiv. Agenda 21 betonar också vikten av samverkan mellan kommun, invånare och andra lokala aktörer. I förslaget till miljöprogram sägs att samverkan är viktig men inga vidare ansatser tas för att förtydliga och konkretisera detta. Ett miljöarbete i en stor stad kan inte bedrivas utan invånarnas aktivitet oavsett om det gäller företag, medborgare, föreningsliv, egna medarbetare, besökare mm. Detta nödvändiga och breda medborgarperspektiv saknas i programmet. På vilket sätt miljöprogrammets mål ska säkerställas och realiseras i relation till andra beslut och styrdokument för exempelvis infrastruktursatsningar, bostadsbyggande, företagsetableringar och tillsammans med andra kommuner i regionen är ytterst oklart och formuleras knappast.

Stockholms stads kommunfullmäktige avsatte i juni 2003 en miljard för att minska Stockholms miljöskuld och för att förebygga att nya miljöproblem uppstår. Möjligheten att anordna avlopp inom delar av Listuddens koloniområde, rening av dagvatten i Flaten och miljödiplomering av företag är några av de satsningar som inte genomförts utan särskilda insatser från Stockholms stad. Miljömiljarden var viktig, dels för de konkreta insatserna för att rena staden mark, vatten och luft men också för att lägga startribban för ett viktigt miljöreformarbete. Inga satsningar finns i den borgerliga majoritetens budget, istället halveras miljöförvaltningens budget, stadsdelarnas agenda 21-arbete uttraderas, miljöbolaget Stockholms Vatten styckas och säljs ut i viktiga strategiska delar.

I miljöprogrammet saknas några betydelsefulla grunder i en ekologiskt hållbar storstad:

Trängselavgifternas betydelse för att minska utsläppen av koldioxid, kväve, svaveldioxid och partiklar samt deras betydelse för en förbättrad folkhälsa bör finnas med bland indikatorerna för bättre miljö. Vikten av att följa trafiktrenderna (trafikmönster, möjligheten att styra förändringar mot mer miljövänligt trafikerande) borde ha lyfts fram med de kunskaper som finns från försöket med miljöavgifter.

Kollektivtrafikens betydelse för en hållbar och livsmiljövänlig stor stad borde lyftas fram. Staden kan formulera miljömål som kopplas till ökat kollektivtrafikerande. Viljan att åka kollektivt är stor i Stockholm. Den viljan kan direkt omvandlas till en miljövinst för hela staden.

Ett ökat miljömedvetande hos stockholmarna måste mötas av lika medvetna satsningar för att skapa ett miljömervärde. Text kan satsningar på säkra gång- och cykelbanor, enklare och smidigare kollektivtrafik, bättre infartsparkeringar, rimliga kostnader för resandet kan sammantaget skapa mer än miljövinster. Tidsvinster, ekonomiska vinster, säkrare utemiljöer, bättre folkhälsa mm är några mervärden som sammantaget bidrar till en levande och miljövänlig stad.

Uppgradera återvinningen genom mer fastighetsnära återvinning. Tekniken på området är mer utvecklad än vad vår stad uppvisar för närvarande. Återvinningsstationerna kan bli fler och kombineras med fler mobila stationer. Det behövs i miljöprogrammet ett delmål om att staden ska verka för att 35 % av matavfallet behandlas biologiskt. Det är ju också ett nationellt mål som väl ändå måste kunna formuleras för landet huvudstad. I programmet bör också ett minskningsmål formuleras för att minska avfall från stadens verksamheter, 10 % mindre per anställd är rimligt vilket fanns med i det tidigare förslaget.

Stadens utvecklingsarbete på dessa områden kan förvisso formuleras i ett miljöprogram genom att förlägga ansvar för samarbete och samverkan med miljöteknikföretag, miljöteknikforskning, arkitekter och bostadsplanerare på relevanta nämnder och bolag. Några sådana initiativ återfinns inte i miljöprogrammet. Det kan inte vara upp till varje nämnd och bolag att utan styrning, samordning och strategi från staden själva på eget bevåg och av eget intresse ta sig en utvecklingsuppgift av det här slaget.

Trots dagliga rapporter från platser i alla delar av vår jord om klimatpåverkan som en följd av miljöförstörelsen så tycks nuvarande politiska majoritet inte inse vikten av att ta miljöfrågorna på allvar.